

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Вченої ради інституту/факультету

Кіпенський А.В.

(підпис)

«15» вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія когнітивно-інтелектуальних технологій

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

галузь знань гуманітарні науки

спеціальність 033 - філософія

освітньо-наукова програма Філософія

вид дисципліни професійна підготовка
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання очна / заочна
(очна / заочна)

Харків – 2020 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни

Філософія когнітивно-інтелектуальних технологій

Розробники:

Професор кафедри філософії

(підпис)

Дольська О.О.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від «15» вересня 2020 року, № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Гарант ОНП

(підпис)

Тарароєв Я.В.

Завідувач аспірантури

(підпис)

Штефан В.В.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови Вченої ради

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни:

формування у аспірантів поглиблених теоретичних знань у сфері фундаментальних поглядів та принципів науки у сфері інтелектуально-когнітивні технології; розуміння взаємозв'язку ментального та інтелектуального характеру мислення; знання про взаємозв'язок інтелектуального розвитку із науково-філософським стилем мислення, спираючись на інтелектуальні революції людства, а також знання про когнітивно-інтелектуальні техніки мислення та їх практичне застосування.

Компетентності:

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

K02. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

K03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

K07. Глибокі обґрунтовані знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

K08. Здатність до створення та інтерпретації нових філософських знань через оригінальне дослідження або інші передові вчення такої якості, що задовольняють вимоги рецензентів на національному та міжнародному рівнях.

K09. Уміння використовувати в професійній діяльності сучасні методи наукового і філософського дослідження.

K10. Навички критичного аналізу та інтерпретацій філософських текстів (у тому числі іноземною мовою).

K11. Здатність презентувати результати філософського дослідження в науковому та науково-популярному контекстах, усно та письмово, у форматі наукових семінарів, диспутів, зустрічей та громадських ініціатив.

K12. Знання теоретичних засад філософської освіти та вміння практичного застосування новітніх методик організації та здійснення навчального процесу у педагогічній діяльності у вищій школі.

K13. Уміння використовувати фахові філософські знання в процесі консультування із суспільно-політичних та ідеологічних проблем органів влади та управління, громадських організацій.

Результати навчання:

ПР01. Застосовувати абстрактне мислення, аналіз та синтез для генерації ідей, уявлень, теорій в напрямку наукових досліджень.

ПР02. Проводити власні наукові дослідження на рівні, необхідному для досягнення результатів освітньо-наукової програми.

ПР03. Генерувати нові ідеї в напрямку наукових досліджень та розробляти алгоритми їх перевірки та впровадження.

ПР07. Демонструвати знання актуальних проблем та основних напрямів філософії, філософських засад та методології наукових досліджень, а також

філософських проблем спеціальних фахових дисциплін, які відносяться до сфери наукових інтересів дослідника.

ПР08. Здійснювати оригінальне філософське дослідження, що базується на критичному аналізі філософських текстів та оригінальній їхній інтерпретації та забезпечується необхідним філософським, науковим апаратом, а також ефективно, плідно та фахово комунікативно взаємодіяти з філософською, науковою спільнотою у міжнародному контексті.

ПР09. Демонструвати знання концептуальних та теоретико-методологічних засад, сучасних методів наукового і філософського дослідження, методів і прийомів логічного аналізу, а також форм узагальнення та презентації результатів філософського дослідження, вимог щодо їхнього проведення, оформлення.

ПР10. Знаходити, систематизувати, критично аналізувати та посилалися на новітні філософські джерела (у тому числі іноземною мовою), розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значущість даних, поєднувати частини інформації разом, щоб одержати ціле знання з новою системною властивістю.

ПР11. Демонструвати здатність аналізувати, синтезувати та обговорювати сучасні філософські проблеми та теоретико-методологічні підходи в межах та поза областю дослідження, ставити оригінальні та актуальні проблеми сучасного філософування, планувати шляхи їх вирішення, користуватися фаховим знанням як засобом високої комунікативної активності.

ПР12. Застосовувати філософські знання у навчально-педагогічній діяльності, демонструвати здатність організовувати дискусію, стимулювати аудиторію до висловлювань, корегувати, направляти дискусійний діалог на відповідність його меті, темі.

ПР13. Демонструвати спроможність критично оцінювати і прогнозувати суспільно-політичні і культурні події та явища на підставі належного обсягу фахових філософських знань з метою надання консультативних послуг державним установам та громадським організаціям.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності	
Іноземна мова для комунікації в науково-педагогічному середовищі	
Сучасні інформаційні технології	
Філософська антропологія	
Педагогіка вищої школи	
Інтелектуальна власність в технологічних інноваціях	
Філософський аналіз сучасного суспільства	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4	150/5	50	100	40		10	40			+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3%:

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p style="text-align: center;">Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1.	Л	2	<p>Вступ Предмет дисципліни «Філософія когнітивно-інтелектуальних технологій» і підходи його дослідження. 1.Понятійне оновлення сучасного дискурсу раціонально-інтелектуального та пізнавального напрямку в філософії. 2.Соціально-історична обумовленість стилів раціональності як технологій мислення. 3.Раціональність як стилістика мислення. Когнітивний аспект раціональності.</p>	/1, 40, 42, 58, 76, 81, 88/
2.	Л	2	<p>Тема 1. Метафізика як когнітивно-інтелектуальна технологія. Концептуалізація раціональності: плюралізм світоглядних пропозицій. 1.Фактори, які впливають на зміни розуміння й визначення раціональності. 2.Плюралізм розуміння раціональності, пропозиції значення. 3. Формальний та змістовний рівні раціональності.</p>	/ 40, 42, 58, 76, 88/
3.	Л	2	<p>Філософія як традиція метафізичного мислення. 1.Онтологічні основи вчення про розум. 2.Мислення як конкретна форма реальності («арете» Ксенофанта, «буття» Парменіда, «арете» Платона, принципи розуміння розуму, за Протагором). 3. Зародження онтологічного способу думок: Платон і Аристотель про буття сущого.</p>	/1, 2, 3, 4, 38, 40, 42, 58/
4.	Л	2	<p>Історія формування метафізичного стилю мислення. 1.Складнощі формування метафізичного мислення. Філософський ідеалізм. софістичної культури. 2.Сократ і софістичний релятивізм. Сократ про телеологічний принцип розуму та джерело родо-видових сутностей усіх речей. Понятійна система Платона. 3.Аксіома розуму за Аристотелем. Формальна логіка. Phronesis як інтелектуальна гідність.</p>	/ 1, 2, 35, 38, 40, 42, 58, 93/
5.	С	2	<p>Плюралізм розуміння раціональності 1.Основи герменевтичної та феноменологічної стратегії в пізнавальному процесі. 2.Мислення як репрезентація раціональності. 3.Питання про форми раціональності та їх історична обумовленість. Плюралізм розуміння раціональності. 4.Рівні раціональності.</p>	/1, 40, 42, 58, 76, 81, 88, 40, 42, 58, 76, 88/
6.	Л	2	<p>Філософсько-рефлексивний спосіб думок Середньовіччя як редукція метафізичного стилю до теології.</p>	/ 1, 40, 47, 65, 67,

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах).</p> <p>Назви змістових модулів.</p> <p>Найменування тем та питань кожного заняття.</p> <p>Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>1.Дискурсивно-понятійний момент у філософуванні Середньовіччя та його світоглядна роль: світ чуттєвий і світ надчуттєвий.</p> <p>2.Тео-логіко-раціональний і формування схоластично-метафізичного стилю мислення.</p> <p>3.Логіка М. Кузанського як інтелектуалізація містичного сходження.</p> <p>4. Номіналізм, пізній номіналізм.</p>	93/
7.	Л	2	<p>Розквіт та проект метафізики як наукового стилю мислення.</p> <p>1.Формування нормативного змісту мислення епохи Модерну.</p> <p>2.Емпіризм і Картезіанська метафізика.</p> <p>3.Механістичне суміщення монізму та дуалізму: протиріччя в позиції Декарта.</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33, 38, 47, 65/
8.	Л	2	<p>Інтелектуальна традиція духу й формування «монологічного» розуму Модерну в контексті розвитку трансцендентально-філософського стилю мислення.</p> <p>1.І. Кант про трансцендентальне мислення трансцендентального суб'єкта.</p> <p>2.Системна уява про розум (І. Кант). Априорне й трансцендентальне.</p> <p>3.Головне завдання трансцендентального ідеалізму: дослідження розвитку інтелекту.</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33, 38, 47, 49, 50, 51, 56, 65/
9.	Л	2	<p>Початок руйнації метафізичного стилю мислення.</p> <p>1.Десоматизація філософії Б. Спінози та руйнація формули Р. Декарта.</p> <p>2.Г. Ляйбніц про дослідження логічної природи інтуїтивних тверджень Р. Декарта.</p> <p>3.Вирішення онтологічних питань і перехід до гносеологічного дискурсу.</p>	/13, 22, 33, 34, 35, 47, 86/
10.	С	2	<p>Історичні розвідки раціональності</p> <p>1.Теоретична онтологія Середньовіччя і реалізація метафізичного стилю мислення.</p> <p>2.М. Кузанський про нові можливості раціонального пізнання світу: на шляху до вимірюваних пристроїв.</p> <p>3.Концепція людини Нового часу: «Розум повинен бути критичним до себе» (М. Монтень).</p> <p>4.Картезіанська метафізика та формування монологічного розуму.</p>	/1, 2, 3, 16, 21, 33, 38, 47, 49, 50, 51, 56, 65, 67/
11.	Л	2	<p>Підгрунття факторів, які вплинули на руйнацію метафізичного мислення</p> <p>1.Зусилля подолати метафізичне мислення.</p>	/1, 8, 11, 12, 13, 16, 22, 25, 26,

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			2. Підгрунття факторів, які вплинули на руйнацію метафізичного мислення. 3. Лінгвістичний зворот філософії свідомості	28, 49, 51, 65, 79/
12.	Л	2	Бунт проти раціональності в ХІХ – ХХ столітті. Формула «Body and mind» у традиції розуміння мислення. 1. Онтологічність понять та концептів за формулою «Body and mind». Дискусія про дух та тіло. 2. Трансцендентальна свідомість і способи її мислити. 3. Феноменологія	/13, 16, 18, 20, 21, 22, 27, 29, 30, 31, 70/
13.	Л	2	Тема 2. І та ІІ інтелектуальні революції та техніки мислення цього часу Ментальність та інтелектуальний розвиток людства. 1. Зв'язок між ментальністю та розвитком інтелекту людства: ментальність і мова. 2. Мовна картина світу. Образ світу як сукупність когнітивних репрезентацій 3. Діалектика індивідуального / колективного у ментальності.	/3, 4, 6, 9, 10, 17, 20, 25, 29, 30, 42, 52, 53, 61-63, 66, 79, 108/
14.	Л	2	Перша інтелектуальна революція. 1. О. Койре про «рамки мислення», Р. Коллінгвуд про «плеяди абсолютних припущень», «парадигми» Куна, «ідеали природного порядку» Ст. Тулміна. 2. С. Аверінцев про інтелектуальну революцію. Пайдейя. 3. Робота мислення з поняттями та формування раціонального дискурсу.	/1, 9, 10-12, 18-20, 27, 29-31, 38, 40, 48, 74, 94/
15.	С	2	Інтелектуальна революція. Особливості, характеристика, визначення 1. Онтологічні основи ментальної репрезентації. 2. Феномен ментальності як подолання спрощеної моделі свідомості. 3. Зв'язок ментальності та інтелектуального розвитку. 4. Перша інтелектуальна революція. Її підгрунття та особливості.	/1, 4, 6, 9, 10-12, 17, 18-20, 25, 27, 29-31, 38, 40, 42, 48, 52, 53, 74, 94/
16.	Л	2	Техніки мислення. Причинно-наслідкова та діалектична техніки. 1. Концептуалізація раціональності як мислення. Логіко-вивідні операції мислення. 2. Формальний та змістовний рівні мислення. 3. Причинно-наслідкова техніка мислення. Експериментальна техніка мислення. Діалектична техніка мислення.	/18, 23-25, 29, 36-40, 48, 50, 74, 76, 79, 87, 91, 92/
17.	Л	2	Друга інтелектуальна революція. 1. Наукові відкриття в природознавстві, вплив на них філософських ідей та ідеалів Нового часу та Просвітництва	/18, 23-25, 29, 36-40, 48,

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	<p>Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p>	Рекомендована література (базова, допоміжна)
			<p>2. Формування освітньої європейської парадигми класичного зразка 3. Наукова раціональність як стиль мислення.</p>	50, 74, 76, 79, 87, 91, 92/
18.	Л	2	<p>Тема 3. Підгрунття формування III інтелектуальної революції Мотиви постметафізичного мислення як підгрунття третьої інтелектуальної революції. 1. Метафізика як методологічний підхід та акт мислення. Перша філософія як філософія свідомості. 2. Спостерігач номологічних дослідницьких наук і спостерігач наук про дух: роздвоєння сфер об'єктів. 3. Постметафізичний стиль мислення.</p>	/8, 13, 17, 19, 36-40, 44-46, 57, 72, 74, 75, 78, 83, 89/
19.	Л	2	<p>Theory of Mind: когнітивно-комунікативні можливості людини. 1. Континуум раціонального в комунікативно-когнітивних процесах. 2. Процес розуміння як процес репрезентацій (розбудова моделі реальності). 3. Традиція використання поняття смисл. Теорія смислу.</p>	/3, 4, 6, 7, 10-12, 20, 27, 33, 40-42, 52, 60-63, 66, 76, 79, 80, 85, 93, 107, 108/
20.	С	2	<p>Онтологічно-ментальні підгрунття другої інтелектуальної революції 1. Друга інтелектуальна революція. 2. Формування наукової раціональності та її роль як чинника другої інтелектуальної революції. 3. Наукова раціональність як стиль мислення. 4. Предмет і метод метафізичного стилю мислення. Суб'єкт і об'єкт в метафізичному стилі мислення. 5. Техніки мислення як інтелектуальні технології.</p>	/3, 4, 6, 7, 8, 13, 17, 19, 36-40, 44-46, 57, 72, 74, 75, 78, 83, 89, 107, 108/
21.	Л	2	<p>Репрезентація світу як тексту. Пояснення. Розуміння. Інтерпретація. 1. Мова і репрезентація у конструюванні картини світу. 2. Пояснення. Формальне пояснення та змістовне. Особливості пояснення в природничих науках та науках про дух. 3. Інтерпретація. П. Рікьор про подвійний характер людського досвіду і мислення.</p>	/7, 14, 17, 28, 30-33, 42, 52-55, 61-63, 69, 76, 79, 80, 85/
22.	Л	2	<p>Техніки мислення. Голографічна, синкретична, системна техніки мислення. 1. Вплив наукової раціональності на мислення людини: пост метафізичні зрушення. 2. Голографічна техніка мислення. 3. Синергетична техніка мислення.</p>	/15, 17, 18, 23-25, 37-40, 43, 48, 58, 64, 71, 74, 93, 94/

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
23.	Л	2	На шляху до третьої інтелектуальної революції. 1.Інформаційна революція (В. Кутирьов). Синтез онтологічного й гносеологічного розуміння мислення. 2.Когнітивістика: перша хвиля та друга хвиля. 3.Гібридна реальність: роль тіла та штучного інтелекту в ній.	/41-43, 45-46, 57, 68, 73-75, 77, 78, 84, 89, 96-98, 100-104, 107-109, 112, 113/
24.	Л	2	Техніки мислення. Номадична техніка мислення. Моделі лінійного та нелінійного типу мислення. 1.Системна техніка мислення. 2.Номадизм як явище сучасного розуміння руху 3. Елементи нелінійного мислення. Імпровізація. Аналогія.	/5, 19, 34, 37-40, 73- 75, 84, 94, 107, 112, 113/
25.	С	2	Підгрунтя третьої інтелектуальної революції. Практичний характер технік мислення 1.Практика дискурсу і ментальність. Управління дискурсом. 2.Підгрунтя третьої інтелектуальної революції: нова наукова парадигма і конвергентні технології. 3.Зміни ментальних репрезентацій світу. 4.Інформаційна революція. Тілесна обумовленість ментальних процесів. 5.Техніки мислення на практиці.	/41-43, 45-46, 57, 68, 73-75, 77, 78, 84, 89, 96-98, 100-104, 107-109, 112, 113/
Разом		70		

Примітки

1. Номер семестру вказують, якщо дисципліна викладається у декількох семестрах.
2. У показнику «Разом (годин)» кількість годин буде відрізнятися від загальної кількості аудиторних годин на кількість годин, що відведена на вивчення тем та питань, які вивчаються студентом самостійно (п. 3 додатку 8).
3. У графі 5 вказується номер відповідно до Додатку 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	20
2	Підготовка до практичних(лабораторних, семінарських) занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	20
4	Виконання індивідуального завдання:	40
	Разом	100

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Реферат

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1.	Репрезентації раціональності (наука, освіта, політика, мас-медіа тощо).	На 7-8 тижні
2.	Епістемологічний вимір раціональності.	
3.	У джерел філософського мислення: міфологічна стилізація і традиціоналізм.	
4.	Сократ про переосмислення природи розуму.	
5.	Дискурс розуму в філософії Платона і Аристотеля.	
6.	Подвійна рефлексія розуму в філософії середньовіччя.	
7.	Схоластичний стиль мислення і метафізика.	
8.	Дух як втілення вертикальної вісі життєдіяльності людини.	
9.	Поза раціональні форми досвіду і мислення.	
10.	Раціоналізм Відродження як нова форма духовності.	
11.	Метафізичний персонаж Р. Декарта.	
12.	Г. Гегель: створення та руйнація формальної системи про Дух.	
13.	Метафізичний стиль філософування: основні елементи.	
14.	Метафізичний стиль мислення: суб'єкт і об'єкт.	
15.	Інструментальний розум: на шляху до постіндустріальної людини.	
16.	Інтегрування тіла у життя свідомості в філософії ХХ ст.	
17.	Соціальна обумовленість репрезентацій.	
18.	Вплив ментальності на формування інтелектуальної революції.	
19.	Конституювання минулого в образі-уявленні (до проблеми ментальної рівноваги).	
20.	Підґрунтя другої інтелектуальної революції: О. Койре про історичну епістемологію.	
21.	Смисли суб'єктивності в теорії пам'яті А. Бергсона.	
22.	Смислове навантаження політичної термінології: інтелектуальні стилі німецької філософської соціології.	
23.	Кордоцентризм як український інтелектуальний стиль	

	філософування.	
24.	Системні інтелектуальні технології в бізнесі, в політиці, в менеджменті тощо.	
25.	Підґрунтя другої інтелектуальної революції: нова онтологія матеріального світу.	
26.	Підґрунтя другої інтелектуальної революції: наукова революція XVII ст.	
27.	Механізми формування нових смислів реальності.	
28.	Знаково-символічний стиль мислення.	
29.	Підґрунтя третьої інтелектуальної революції: світоглядні перспективи планетарної цивілізації.	
30.	Системна техніка мислення в соціології, в бізнесі.	
31.	Менеджмент: голографічна техніка мислення.	
32.	Сучасне покоління підлітків: номадична техніка мислення.	

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови.

При проведенні лекційних занять *методи готових знань* (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з *дослідницьким методом* (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків).

На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її.

На певному етапі, коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються більш прогресивні методи:

- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає *пояснювальний метод*, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується *інструктивно-практичний метод* викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

На відміну від лекційних занять, виконання індивідуального завдання потребує від аспіранта дещо інших навичок, тому для нього використовується *спонукальний метод навчання*, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання в без допомоги викладача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування, проведення контрольної роботи, виконання індивідуального завдання.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи аспіранта, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, виступу на заняттях;
- з індивідуальних завдань – шляхом оцінювання реферату та виступу на наукових конференціях за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту (з оцінкою за 100-бальною шкалою) в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом та графіком навчального процесу.

Семестровий контроль проводиться в усній формі за контрольними завданнями або шляхом тестування з використанням технічних засобів.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення підсумкової оцінки.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності аспіранта

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Тема 1.	Тема 2.	Тема 3.	Індивідуальне завдання	100
30	20	20	30	

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	задовільно
64 ... 73	D	
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) екзаменаційні питання
- 5) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 6) електронні версії навчальної і наукової літератури

Складові навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни розташовані на сайті:

<http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/materiali-dlya-pidgotovki-aspirantiv-usih-spetsialnostej-z-kursu-svitoglyadni-ta-sotsiokulturni-osnovi-naukovo-tehnichnoyi-diyalnosti/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література	
1.	Аверинцев С. С. Два рождения европейского рационализма / С.С. Аверинцев // Вопросы философии. —1989. — № 3. — С. 3 – 13.
2.	Базалук О. А. Философия образования в свете новой космологической концепции: учебник. – К. : Кондор, 2010. – 458 с.
3.	Баксанский О. Е., Кучер Е. Н. Когнитивный образ мира: научная монография / – М. : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2010. – 224 с.
4.	Бороздин Э. К., Мартынова А. Ю. О свойствах Живого // Сознание и физическая реальность. – Т. 2. – № 4. 1997. – С. 53–63.
5.	Брайдогги Р. Путем номадизма // Гендерные исследования (1/2000). - Харьковский центр гендерных исследований, 2000. - №4. - С. 20 - 44.
6.	Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации. – М. Прогресс, 1977. – 404 с. – С. 211–212.
7.	Вдовина И. С. Исследуя человеческий опыт // Рикер Поль. Герменевтика. Этика. Политика. Московские лекции и интервью ; [пер. с фр.]. — М. : АО «КАМП»; изд. центр «Academia», 1995. — С. 128 — 159.
8.	Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Вебер М. Избранные произведения ; [предис. П. П. Гайденко]. – М. : Прогресс, 1990. – 423 с.
9.	Веккер Л. М. Психика и реальность: единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М. : Смысл; Per se, – Москва: 2000 - с.685
10.	Величковский Б.М. Когнитивная наука : Основы психологии познания : в 2 т. – Т. 1. – М. : Смысл : Издательский центр «Академия», 2006. – 448 с.
11.	Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине /– М.; 1968. 2-е издание. – М.: Наука; Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1983. – 344 с.
12.	Витгенштейн Л. Логико-философский трактат // Л. Витгенштейн Философские работы. —Часть 1. - М. : Изд-во «Гнозис», 1994. — 612 с.
13.	Габермас Юрген. Постметафізичне мислення. Розділ 1. Повернення до метафізики? / // Філософія освіти: науковий часопис. – 2010. – № 1-2 (9) / Ін-т вищої освіти АПН України, Нац. Пед. Ун-т імені М. П. Драгоманова, Укр. акад. політ. наук. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – С.67–102.
14.	Гадамер Г.-Х. Истина і метод. – К. : Юніверс, 2000. – Т. 1. : Герменевтика I : Основи філософської герменевтики. – 464 с.
15.	Гараедаги Дж. Системное мышление. Как управлять хаосом и сложными процессами. Платформа для моделирования архитектуры бизнеса. – Минск : Гревцов Букс, 2010. – 480 с.
16.	Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Философия духа. – М. : Мысль, 1974. – Т. 3 – 452 с.
17.	Гийому Ж., Мальдидье Д. О новых приемах интерпретации, или проблема смысла с точки зрения анализа дискурса // Квадратура смысла. – М. : Гардарики, 1999. – С. 124 – 136.
18.	Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта // Психология мышления. - М. : «Прогресс», 1965. — С. 433-457.
19.	Глейк Дж. Хаос. Создание новой науки. — СПб.: Амфора, 2001.
20.	Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. Том 1: Пер. с франц. — М.: Мир, 1996., с. 436.
21.	Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському ракурсі. – Київ : Наукова думка, 2001. – 340 с.
22.	Горкгаймер М. Критика інструментального розум. — Київ : ППС — 2002, 2006. — 282 с.
23.	Гуленко В. В. Синтез и антисинтез полярностей. Гносеологические дихотомии // Соционика, ментология и психология личности. – 1998. – № 5–6.

24.	Гуленко В. В. Человек как система типов. Проблема диагностики Эго и Персоны // Соционика, ментология и психология личности. – 2000. – № 6. – С. 12–24.
25.	Гуленко В. В., Тыщенко В. П. Юнг в школе. Соционика – межвозрастной педагогике. Учебно-методич. пособие. – Новосибирск : Изд-во НГУ, 1997 – 270 с.
26.	Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера земли / Гумилев. – СПб. : Кристалл, 2001. – 642 с.
27.	Гуревич П.С. Бессознательное как фактор культурной динамики / П.С. Гуревич // Вопросы философии, – 2000. – №10. – С. 37 – 41.
28.	Гуссерль Э. Логические исследования. – Т. 2. – Ч. 1. Исследования по феноменологии и теории познания. – М. : Гнозис, Дом интеллектуальной книги, 2011. – 634 с.
29.	Даммит М. Что такое теория значения // Философия. Логика. Язык; – М. : Прогресс, 1987. – С. 68 – 97.
30.	Делез Ж. Логика смысла // Делез Ж. Логика смысла. Фуко М. <i>Theatrum philosophicum</i> . – Фр.– М. : «Раритет», Екатеринбург : «Деловая книга», 1998. – 480 с.
31.	Делез Ж. Марсель Пруст и знаки // Статьи: Пер. с фр. – СПб. Лаборатория метафизических исследований философского факультета СПбГУ, 1999, СПб: Алетейя, 1999. – С. 26-130. 60.
32.	Делез Ж. Различие и повторение. Глава пятая. Асимметричный синтез чувственного. // Постмодерн в философии, науке, культуре : Хрестоматия ; [сост. В.И. Штанько, И.З. Цехмистро, В.Н. Сумятиин]. — Харьков : СиМ, 2000. – С. 72 – 128.
33.	Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта: учение о способностях. Бергсонизм. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 480 с.
34.	Делез Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 672 с.
35.	Делез Ж., Гваттари Ф. Трактат о номадологии. // Новый круг. 1992. – № 2. – С. 183–187.
36.	Дольская О. А. Доминанты третьей интеллектуальной революции // VERSUS Мелітопольський державний педагогічний університет імен Богдана Хмельницького, 2015. – № 3 (2). – С. 28–23.
37.	Дольская О. А. Интеллектуальные революции и техники мышления // Теорія і практика управління соціальними системами. - № 3, 2015 р. – С.20-28.
38.	Дольская О.А. Трансформации рациональности в современном образовании – Харьков, НТУ «ХПИ», 2013. – 386с.
39.	Дольская О.А. Человек в современном мире: на пути к новой парадигме образования. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2016. – 216с.
40.	Дольська О.О. Епістемологічні основи трансдисциплінарного підходу в сучасній освіті // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2012. – № 1. – С. 16 – 22.
41.	Жданов Б. Информация и сознание // Вопросы философии. – 2000. – № 11. – С. 97-104.
42.	Ивин А.А. Ценности и понимание / А.А. Ивин // Вопросы философии. 1987. – № 8. – С. 31 – 43.
43.	Капица С. П., Курдюмов С. П., Малинецкий Г.Г. Синергетика и прогнозы будущего. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 288 с.
44.	Кастальс М. Галактика Интернет. Екатеринбург : У-Фактория (при участии издательства Гуманитарного университета), 2004. – 328 с.
45.	Кастальс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М. Изд-во АСТ, 2000. – 621 с.
46.	Кастальс М. Становление общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология (под ред. В.Л. Иноземцева). М., 1999. С. 494-505
47.	Корет Э. Основы метафизики: пер. с нем. – Киев : Тандем – 248 с.
48.	Култаева М. Идеально-типові конструкції філософського мислення // Філософська думка. – 2005. – № 2. – С. 83–94.

49.	Ламетри Ж. О. Человек-машина // Ламетри Ж. О. Сочинения : [общ. ред., предисл. и примеч. В. М. Богуславского]. — М. : Мысль, 1983. — Т. 1. — С. 169 — 226.
50.	Латур Б. Нового времени не было. Эссе по симметричной антропологии / Б. Латур. — СПб. : Изд-во Европейского университета, 2006. — 403с.
51.	Лейбниц Г. В. Монадология // Сочинения : В 4-х т. — М. : Мысль, 1982. — Т.1. — С. 413 — 430.
52.	Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. 3-е изд., // — М. : Смысл, 2007. — 513 с.
53.	Лоренц К. Обратная сторона зеркала. — М. : Республика, 1998. — 393 с.
54.	Лотман Ю. М. Культура и взрыв // Лотман Ю. М. Семиосфера. — СПб. : «Искусство — СПб», 2000. — С.12 — 149.
55.	Лотман Ю. М. Мозг — текст — культура — искусственный интеллект // Лотман Ю. М. Семиосфера. — СПб. : «Искусство — СПб.», 2000. — С. 580 — 589. к
56.	Лукьянец В., Соболев, О. Рациональность — «обычай — деспот!»? // Sententiae: наукові праці Спільки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства), 2004. — Спецвипуск № 1. «Феномен раціональності». — С. 3 — 27.
57.	Любимый Я.В. Глобальное информационное общество: синергетичні та віртуалістичні концепції розвитку // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі. — Київ : ТОВ «XXI століття: діалог культур», 2009. — С. 281–357.
58.	Медоуз Д. Азбука системного мышления. — М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2011. — 344 с
59.	Междисциплинарность в науках и философии. — М. : ИФРАН, 2010. — 205 с.
60.	Мерло-Понті М. Феноменологія прийняття. — К. : Український Центр духовної культури, 2001. — 552 с.
61.	Налимов В. В. Спонтанность сознания: Вероятностная теория смыслов и смысловая архитектура личности. — М. : «Прометей», МГПИ им. Ленина, 1989. — 182 с.
62.	Налимов В.В. В поисках иных смыслов. — М. : Прогресс, 1993. — 280 с.
63.	Налимов В.В. Разбрасываю мысли. В пути и на перепутье. — М. : Прогресс-Традиция, 2000. — 344 с.
64.	О'Коннор Дж., Макдермот И. Искусство системного мышления: Необходимые знания о системах и творческом подходе к решению проблем. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. — 256 с.
65.	Петрушов В.Н. Крестный путь европейской метафизики // Философия языка: в границах и вне границ. — Харьков б Издатель Савчук О.О. ; ХНТУСГ им. П. Василенко, 2013. — Т.8. — 204 с.
66.	Пиаже Ж. Избранные психологические труды / Ж. Пиаже. — М. : 1969. — 661 с.
67.	Платон. Филеб // Собрание сочинений : В 4-х т. — М. : Мысль, 1994. — Т.3. — С. 7 — 78.
68.	Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: — М. : Прогресс, 1986. — 432 с.
69.	Рикер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике. — М. : Канон-Пресс-Ц; Кучково поле, 2002. — 624 с.
70.	Сартр Ж.П. Очерк теории эмоций // Психология эмоций. Тексты. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. — С. 140 — 189.
71.	Сенге П. Пятая дисциплина. Искусство и практика обучающейся организации. — М. : Олимп-бизнес, — 384 с.
72.	Слотердаик П. Критика цинического разума. — М. : Академический проект, Екатеринбург : Деловая книга, 2004. — 832 с.
73.	Слотердаик П. Ти мусиш змінити своє життя // Філософія освіти: науковий часопис. — 2014. — № 1 (14). — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. — С.76–95.
74.	Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения // Постнеклассика. Философия, наука, культура. — СПб.: Издательский дом «Мирь», 2009. С.249 — 295

75.	Степин В.С. Перелом в цивилизационном развитии. Точки роста новых ценностей // Глобальное будущее 2045. Конвергентные технологии (НБИКС) и трансгуманистическая эволюция. – М. : ООО «Издательство МБА», 2013. – С. 10–25.
76.	Столярова О. Е. Социальный конструктивизм: онтологический поворот: Послесловие к статье Б. Латур // Вестник Московского университета. Сер. 7. Философия. — 2003. – № 3, — С. 39 — 51. 318
77.	Тоффлер А. Третья волна / А. Тоффлер. – М.: Изд-во АСТ, 1999. – 776 с.
78.	Тоффлер А. Третья волна. – М.: Изд-во АСТ, 1999. – 776 с.
79.	Тулмин Ст. Человеческое понимание / Ст. Тулмин. — М. : Прогресс, 1984. — 327 с.
80.	Фреге Г. Смысл и денотат // Семиотика и информатика. 1977, – №5.– С. 14 – 42.
81.	Фрейд З. Введение в психоанализ. – СПб. : Алетейя, 1999. – 342 с.
82.	Фуко М. Забота об истине // Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. — М. : Касталь, 1996. — С. 30-326.
83.	Хайдеггер М. Бытие и время. – М. : ЭКСМО, 1997. – 452 с.
84.	Хакен Г. Синергетика. – М. : Изд. «Мир», 1980. – 388 с.
85.	Швырев В. С. О соотношении познавательной и проектно-конструктивной функции в классической и современной науке // Познание, понимание, конструирование. – М. : ИФРАН, 2007. – 167 с.
86.	Шютц А. Проблема рациональности в современном мире // Смысловая структура повседневного мира: Очерки по феноменологии социологии. – М. : Общественное мнение, 2003. – 334 с.
87.	Щедровицкий Г. П. Схема мыследеятельности – системно-структурное строение. Смысл и содержание // Избранные труды. – М. : Школьные культурные политики, 1995. – С. 281 – 298.
88.	Эко У. Заметки на полях «Имени розы» // Имя розы: Роман: Пер. с ит. – СПб.: Симпозиум, 1997. – С. 596 – 643.
89.	Эпштейн М. К философии возможного. Введение в посткритическую эпоху // Вопросы философии. — 1999. — № 6. — С. 59 — 72
90.	Юм Д. Трактат о человеческой природе. О познании. — М.: Канон, 1995. – Т.1 – 400 с.
91.	Ясперс К. Техніки мислення // Філософська думка. – 2005. – № 2. – С. 95 –103.
92.	Ясперс К. Собрание сочинений по психопатологии : – В 2 т. – Москва : Academia; Санкт-Петербург : Белый кролик, 1996 . – 324 с.
93.	Bateson Gregory. The logical categories of learning and communication // Steps to an Ecology of Mind. – Frogmore : Paladin, 1973. – P. 264-266.
Допоміжна література	
94.	Алексеев А. А., Громова Л. А. Поймите меня правильно, или книга о том, как найти свой стиль мышления, эффективно использовать интеллектуальные ресурсы и обрести взаимопонимание с людьми. — СПб. : Экономическая школа, 1993. – 352 с.
95.	Больнов Отто Фридрих. Философия экзистенциализма: Философия существования / Отто Фридрих Больнов / Пер. С.Э. Никулина / – СПб. : Лань, 1999. – 221 с.
96.	Глейк Дж. Хаос. Создание новой науки /Пер. с англ. М. Нахмансона, Е. Барашковой. — СПб.: Амфора, 2001.
97.	Лекторский В. А. Дискуссия антиреализма и реализма в современной эпистемологии / В. А. Лекторский // Познание, понимание, конструирование. Рос. акад. наук, Ин-т философии. Отв. ред. В. А. Лекторский. – М. : ИФРАН, 2007. – 167 с.
98.	Лекторский В.А. Теории познания / В.А. Лекторский. // Вопросы философии, 1999.– № 8. – С. 16 – 26.
99.	Лиотар Ж.-Ф. Состояние Постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар // Постмодерн в философии, науке, культуре : Хрестоматия ; [сост. В. И. Штанько, И. З. Цехмистро, В. Н. Сумятиин]. — Харьков : СиМ, 2000. – С. 369 – 387.
100.	Луман Н. Общество как социальная система / Н. Луман ; [пер. с нем. А. Антоновский]. — М. : Издательство «Логос», 2004. — 232 с.

101.	Пенроуз Р. Новый ум короля. О компьютерах, мышлении и законах физики / Р. Пенроуз; [Пер. с англ. В. О. Малышенко] – М. : Эдиториал УРСС, 2003. – 384 с.
102.	Пенроуз Р., Шимони А., Картрайт Н., Хокинг С. Большое, малое и человеческий разум / Р. Пенроуз, А. Шимони, Н. Картрайт, С. Хокинг; [Пер. с англ. А. В. Хачояна, под редакцией Ю. А. Данилова] – М.: Мир, 2004. - 191 с.
103.	Пост-модернизм : Энциклопедия / [составители и научн. редакторы А. А. Грицанов, М. А. Можейко, ответ. секр. и ред. А. И. Мерцалова]. — Мн. : Интерпрессервис; Книжный дом, 2001. — 1040 с. — (Мир энциклопедий).
104.	Постмодернизм и культура (материалы круглого стола) // Вопросы философии. – М.: Наука, 1993. - №3. - С. 3 -16.
105.	Сартр Ж.-П. Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии / Ж.-П. Сартр; [Пер. с франц. В. И. Колядко] – М. : Республика, 2000. – 785 с.
106.	Тульчинский Г. Л. Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности / Г.Л. Тульчинский – СПб.: Алетейя,. 2002. – 680 с.
107.	Хофштадер Д., Деннет Д. Глаз разума: Фантазии и размышления о самосознании / Д. Хофштадер, Д. Деннет – Самара: Бахрах-М., 2001. – 432 с.
108.	Черникова И.В. Типология науки в контексте современной философии науки / И.В. Черникова // Вопросы философии, 2011. – № 3. – С. 71 – 79.
109.	Шпрангер Э. Основные идеальные типы индивидуальности / Э. Шпрангер // Психология личности. Тексты [под ред Ю.Б. Шипперейтер, А.А. Пузырев] – М. : Изд-во МГУ, 1982. – С. 55 – 59.
110.	Baudrillard J. De la seduction / Baudrillard Jean. — Paris : Denoel, 1979. — 243 p.
111.	Baudrillard J. In the Shadow of the Silent Majorities (Semiotext(e) / Foreign Agents) / J. Baudrillard ; [translated by Paul Foss, John Johnson and Patton]. — New York : A K Pr. Distribution, 1994. — 128 p.
112.	Norris Ch. What's Wrong with Postmodernism?: Critical Theory and the Ends of Philosophy (Parallax: Re-visions of Culture and Society) / Ch. Norris // The Johns Hopkins University Press. – December 1, 1990. – New York ; London : Harvester Wheatsheaf. – N. Y. : The Johns Hopkins University Press, London : Harvester Wheatsheaf, 1990. – 296 p.
113.	Raco M.C. Bainbridge W.S. (Eds.). Converging Technologies for improving Human Performance / M.C. Raco. NSF-DOC Report. – Boston : Clumer, 2003. – 167p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

<http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені

В.О.Сухомлинського

<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича

<http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені

М.П.Драгоманова

<http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «Києво-

Могилянська академія»

<http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

<http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

<https://www.libr.dp.ua> Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені
Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

<https://www.rsl.ru> Российская государственная библиотека (Москва)

<http://nlr.ru> Российская национальная библиотека (СПБ)

<http://www.library.spbu.ru> Научная библиотека Санкт-Петербургского государственного
университета

<https://www.nlb.by> Национальная библиотека Беларуси

<http://csl.bas-net.by> Центральная научная библиотека имени Я. Коласа НАН Беларуси

<https://library.bsu.by> Фундаментальная библиотека Белорусского государственного
университета

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/> Електронна бібліотека філософії

<https://pidruchniki.com/filosofiya/> Філософська навчальна література online

<http://filosof.historic.ru> Цифровая библиотека по философии

<https://platona.net/load/> Библиотека философа «ПлатонаНет»

<http://lib.ru/FILOSOF/> Философия – Lib.ru

<https://iphlib.ru/library> Электронная библиотека Института философии РАН (новая версия)